Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
MTK ry
johtaja Juha Ruippo

Lausunto

26.9.2018

EDUSKUNTA
Suuri valiokunta

Asia: U 45/2018 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista 1.) ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2021—2027 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen vahvistamisesta (rahoituskehysasetus); 2.) ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä (omien varojen päätös); 3.) ehdotus neuvoston asetukseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmää koskevista täytäntöönpanotoimenpiteistä (omien varojen täytäntöönpanoasetus); 4.) ehdotus neuvoston asetukseksi yhteiseen yhdistettyyn yhteisöveropohjaan, Euroopan unionin päästökauppajärjestelmään ja kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvien omien varojen käyttöön asettamisessa noudatettavista menetelmistä ja menettelystä sekä käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä (omien varojen käyttöönasettamisasetus); 5.) ehdotus neuvoston asetukseksi arvonlisäverosta kertyvien omien varojen lopullisesta yhdenmukaisesta kantomenettelystä annetun neuvoston asetuksen (ETY, Euratom) N:o 1553/89 muuttamiseksi (ALV-omien varojen asetus) sekä; 6.) ehdotus Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission väliseksi toimielinten sopimukseksi talousarviota koskevasta kurinalaisuudesta, talousarvioyhteistyöstä ja moitteettomasta varainhoidosta (toimielinten sopimus talousarvioyhteistyöstä)

MTK kiittää mahdollisuudesta kommentoida valtioneuvoston kirjelmää komission rahoituskehykseen liittyvistä ehdotuksista ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Lausunnossaan MTK tiivistettynä toteaa, että

- Jäsenmaat ovat siirtämässä omien budjettiensa kasvupaineita EU:n budjettiin (puolustus, maahanmuutto, tutkimus ja innovaatiot…)
- Yhdessä asioiden hoito on kustannustehokkaampaa kuin jokaisen jäsenmaan itse tekemänä (puolustusmenot) tai mahdotonta kokonaisvaltaisesti toteuttaa (siirtolaisuus)
- Brexit toteutuessaan aiheuttaa ison loven yhteiseen budjettiin
- Nykyisten isojen budjettikohteiden (maatalouspolitiikka ja aluepolitiikka) leikkaukset komission esityksessä ovat suuria. Maatalouden osalta jo tälle kaudelle leikattiin budjettia 11,5 %
- Maaseudun kehittäjiä komission budjettiesitys rankaisee erityisesti (Suomi, Itävalta), jotka ovat toimineet EU:n yhteisten tavoitteiden mukaisesti ja sijoittaneet maaseudun kehittämiseen ja ympäristö- ja ilmastotoimiin jo vuosia.
- Maatalous ja maaseutu tarvitsevat erityisinnovaatiorahoitusta komission ehdotuksen mukaisesti. Maa- ja metsätalous ovat ainoita maalla toimia sektoreita, jota sitovat hiiltä. Kykyä voidaan kehittää uusilla innovaatioilla merkittävästi edelleen. Toisaalta ilmasto- ja ympäristömuutokseen sopeutuminen edellyttää uutta teknologiaa ja uusia toimintamalleja.
- MTK on arvioinut jo viime keväänä, että uusiin haasteisiin vastaaminen ja EU:n nykyisten toimintojen ylläpito edellyttää budjettikaton nostamista 1,2 prosenttiin.
- Koheesiorahoitus tarjoaa Suomelle lisärahoitusta laskentaperusteiden muutoksen seurauksena ja mahdollisuuden huomioida Suomen erityispiirteitä.
- Jäsenmaksuhelpotuksien poistaminen selkeyttää tilannetta, mutta samalla monet suunnitellut omarahoituslähteet kohdistavat kustannustaakan samoille nettomaksajille.

Taustaa MTK:n ajattelulle

Jäsenmaisen odotuksia EU:lta ja jäsenmaksuhalua on vaikea yhdistää erityisesti Iso-Britannian eron aiheuttaman budjetin tuloleikkauksen yhteydessä. EU:n komission budjettiesityksestä odotettiin maatalouden ja maaseudun kannalta vaikeaa. Jo nykyiselle kaudelle maatalouspolitiikan rajoitusta supistettiin 11,5 %. Maatalousuudistuksen tiedonanto viime vuoden marraskuussa loi kuitenkin paljon positiivisia odotuksia budjettikehykselle. Maatalous on uusien haasteiden edessä ilmastomuutoksen, ympäristövaatimusten ja kauppasopimusten myötä markkinoiden avautumisen lisäpaineille.

Komission esitys kasvattaa jäsenmaiden maksuja. EU:n uusiin tehtäviin tarvitaan uutta rahoituspohjaa, mutta samalla leikkaa merkittävästi maatalouden suoria tukia ja erityisesti maaseudun kehittämisvaroja. Jäsenmaat ovat vaatineet EU:n tehtävien laajentamista erityisesti turvallisuuden ja puolustuksen osalta, mikä siirtää jäsenmaiden omien budjettien kasvupaineet EU:n budjettiin. Lisäksi maahanmuutto, kotouttaminen, ilmastonmuutos ja monen muut asiat lisäävät EU:n yhteisten toimien kustannuksia. Komissio esitti BKTL-sidonnaisesta jäsenmaksuprosentin nostoa kompromississaan 1,11 prosenttiin ja omarahoituksen kasvatus yhteensä 1,14 prosenttiin. Lisäksi ehdotetaan laajoja uudelleenkohdentamisia budjetin sisällä. MTK on esittänyt 1,2 % jäsenmaksutasoa, jotta tavoitteet ja resurssit olisivat paremmin yhteensopivat.

Budjettipohja elää vielä brexit-neuvottelujen edetessä. Esimerkiksi britit ovat selkeästi viestittäneet haluavansa jatkossakin olla mukana yhteisessä puolustuksessa ja turvallisuushankkeissa sekä tutkimus- ja innovaatiorahoituksessa. Näihin britit eivät tietenkään tule osallistumaan ilman kustannusvelvoitteita, mikä näkyy budjetin tulopuolella brexit-neuvottelujen edetessä.

Yhteisen maatalouspolitiikan politiikan perustana on yhteinen tukijärjestelmä, joka kannustaa jäsenmaita toteuttamaan yhdessä sovittuja pelisääntöjä. Maatalousbudjetin osalta suurimmat leikkaukset kohdistuivat budjettiesityksessä maaseudun kehittämiseen. Käytännössä esitys jäädyttää EU:n rahankäytön nykyisen ohjelmakauden tasolle. Ongelman suuruutta maataloudelle kasvattavat saman aikaiset vaatimukset maa- ja metsätaloudelle laajemmista ympäristö- ja ilmastotoimenpiteistä ja uusien markkina- ja sääriskien työkalujen sisällyttämisestä maaseutuohjelmiin. Komissio tarjoaa jäsenmailla mahdollisuutta korvata viljelijöille kohdistuvat leikkaukset kansallisen osuuden kasvattamisella.

Maatalouden suorien tukien osalta esitys oli hieman odotettua parempi, mutta siinäkin Suomessa suorien tukien leikkaus on suhteellisesti suurimpia. Suoran tuen perustehtävä eli viljelijöiden tulotason turvaaminen ei ole onnistunut tavoitteiden mukaisesti viimeisten vuosien aikana. Suorien tukien tasaamisen jatkaminen jäsenmaiden kesken on odotettu ja jatkumoa aiempien ohjelmakausien linjauksille. Suorien tukien osalta MTK ei pidä varsinaisesti ongelmana budjettia, vaan todellisen haasteen muodostavat suorien tukien ehdot suhteessa käytettävissä oleviin varoihin. Ehdotuksissa ei ole näkyvissä viljelijöiden odottamaa ja poliitikkojen lupaamaa byrokratian purkua, vaan ne jätetään jäsenmaiden tehtäväksi uuden toimeenpanomallin kautta. MTK muistuttaa, että budjettileikkausten yhteydessä velvoitteiden lisääminen ja tilakohtaisten tukien rajaukset eivät sovi yhteen.

Komission laskentaperusteet aiheuttavat lisäleikkauksia maatalous- ja maaseudun kehittämistukiin. Komission esityksessä suurimmat muutokset pystyttiin peittämään arvioitaessa vain muutosta vuosien 2020 ja 2021 välillä. Maatalouden nykyrahoituskauden budjetti on aleneva ja vertailu antaa erilaisen kuvan kuin muissa kasvavissa budjettiluokissa. Taustalla on myös maatalousbudjetin vanhat käytänteet, jolloin maataloustukien inflaatiosuoja on vajavainen esimerkiksi koheesiovaroihin verrattuna. Komission esityksen mukaan maatalousrahojen keskimääräinen 5 %:n leikkaus on Suomessa 2,9 % suorien tukien osalta ja 15,3 % maaseudun kehittämisvaroissa. Suomen saama EU:n maataloustuki komission mukaan alenee 7,8 %. Maa- ja metsätalousministeriö on laskelmissaan

käyttänyt lukuja suorat tuet – 12 % ja maaseudun kehittäminen – 25 % budjettikausien vertailussa, kun huomioidaan inflaatiokehitys. Nykyiselle kaudelle leikkaus oli – 11,5 %. Suomella on vielä paljon neuvoteltavaa, jotta paketista saadaan edes siedettävä.

Maatalousbudjetin leikkausten vastapainoksi komissio esittää maa- ja metsätaloudelle ja biotaloudelle korvamerkittyä 10 miljardin rahoitusta otsakkeeseen Sisämarkkinat, innovointi ja digitaalitalous. Monen ehdotetut toimenpiteet olisivat olleenmahdollisia nykyohjelmakaudellakin, mutta jäsenmaat eivät ole halunneet kohdentaa varoja näihin tarkoitukseen. Nyt yhdessä tehden tämä tarjoaa paremmat mahdollisuuden vastata uusistumistarpeisiin. Lisäksi Galileon ja Copernicuksen ohjelmat tuottavat merkittävästi avointa satelliittitietoa myös maatalouden käyttöön, mitkä helpottavat ilmaston- ja ympäristön kannalta tärkeiden kehittämishankkeiden edistämistä ja mahdollistavat osaltaan tukivalvontojen järjestämisen nykyistä kevyemmin. Life-ohjelmaan tarjotaan lisää rahoitusta. Ohjelmaperusteiset hankerahat edellyttävät Suomelta ja Suomen tutkimusyksiköiltä hyvää valmiutta, jotta lisärahoituksesta voitaisiin hyötyä.

Maatalouspolitiikan ohella koheesiotoimenpiteet ovat olleet leikkauskohteina komission ehdotuksessa. Laskentamallien muutoksen seurauksena Suomen aseman on hieman parantunut ja harvaan asutun alueen erityistoimiin on mahdollisuuksia jatkossakin. MTK on erikseen lausunut koheesiopolitiikan asetuspaketista.

Maa- ja metsätalouden kannalta esityksessä on pohdittavaa.

- Iso-Britannian erotessa EU:sta on luonnollista, että nettomaksajamaille myönnetyt jäsenmaksuhelpotukset poistuvat. Kuten U-kirjeessä todetaan, Saksa, Hollanti, Itävalta ja Ruotsi ovat tähän asti hyötyneet näistä helpotuksista. Helpotusten poisto lisää nettojäsenmaksumaiden määrää ja rahoitusvelvoitteita sekä EU-kriittisyyttä.
- Arvonlisäverojärjestelmässä on tähän asti ollut Ruotsia ja Saksaa koskeva poikkeus, joka on puolittanut heiltä perittävän ALV-pohjaisen jäsenmaksuosuuden. Muutos on mahdollisuus. Kuten U-kirjeessä todetaan, muutokseen liittyy paljon epävarmuuksia Suomenkin kannalta.
- Eurooppa-neuvosto otti kantaa kesäkuun lopussa maahanmuuton ja kehitysyhteistyön kytkentään. Lähtöhalukkaita potentiaalisia siirtolaisia pitää auttaa lähtömaissa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kehitysyhteistyövaroilla ja kumppanuushankkeilla on luotava maaseudulle työmahdollisuuksia, luotava infrastruktuuria puhtaan veden saamiseksi ja ennen kaikkia ravitsevan ruuantuotannon kasvattamiseksi. Maa- ja metsätalous on kehitysyhteistyön ytimessä, kun ilmastonmuutokseen yritetään sopeutua kehitysmaissa.
- Nykyinen maatalouden kriisijärjestelmä ei toimi. Tähän mennessä ei ole ollut sellaista kriisiä, johon komissio olisi halunnut esittää kriisivarauksen avaamista sen rahoitusrakenteen takia. Nyt ehdotus tarjoaa uusia laajennuksia globalisaatiorahastoon, hätäapuun, solidaarisuuteen ja joustovälineisiin. Kaikilla näillä välineillä voitaisiin auttaa myös maataloussektoria, jos näin haluttaisiin. Tämä tarvitsisi myös lisää varoja, jos todellisuudessa halutaan auttaa kriisin keskellä olevia aloja. Globalisaatiorahasto on kytkennässä myös uusiin kauppapolitiikan sopimuksiin. Brexit aiheuttaa sisämarkkinoille kauppapoliittisen shokin, johon pitää valmistautua joko maatalouspolitiikan tai muiden markkinahäiriöiden helpottamiseen tarkoitettujen välineiden kautta.
- Omat rahoitusvälineet ovat olleet pitkään keskusteluissa. Harvoin hyvistäkään ehdotuksista omarahoituksen välineistä on saatu mitään konkreettista budjettipohjaan. Nyt esityksiä on ja valtioneuvoston linja on monessa kohdassa oikeutetun epäilevä. Esimerkiksi päästökauppa ml. mahdollinen lulucf-kytkentä voi arvaamattomasti kasvattaa Suomen ”jäsenmaksuja”, kun päästökauppahintataso on taloudellisen tilanteen parantuessa lähtenyt voimakkaaseen nousuun.
- On huomattava, että omat rahoitusvälineet kohdistuvat monesti juuri samoihin nettomaksajiin, joihin BKTL-sidonnainen jäsenmaksuprosentin korotus kohdistuu.